

EUFORGEN Mreža za sestojne listavce

Tehnične smernice za ohranjanje in rabo genskih virov

Slovenija

EUFORGEN (Evropski program o gozdnih genskih virih (GGV)) deluje v okviru mreže, v katerih raziskovalci s področja gozdne genetike in fiziologije ter drugi strokovnjaki skupaj analizirajo potrebe, izmenjavajo izkušnje ter razvijajo cilje varovanja in metode ohranjanja GGV za posamezne vrste ali skupine vrst. Mreže hkrati prispevajo k razvoju ustreznih strategij varovanja in upravljanja z ekosistemi, katerim te vrste pripadajo.

V prvi fazi delovanja programa (1994-1999) so mreže postale dinamični programi - platforme za izbrane vrste ali skupine vrst, ki so vzpodbudile regionalno sodelovanje na področju GGV. Na srečanjih so gozdni genetiki, načrtovalci in uporabniki izmenjevali informacije, obravnavali potrebe in prioritete, večino tehničnega dela pa so opravili v času med srečanji. V prvi fazi smo pripravili poročila o stanju na področju ohranjanja in rabe GGV v posameznih državah, o raziskovalnih aktivnostih, metodah, zakonodaji, ovirah, potrebah in prioritetah. Mreža za sestojne listavce, tedaj imenovana Mreža za socialne listavce, je določila za obravnavo kot prednostne vrste bukev, dob in graden. V Sloveniji je bil v tem času poudarek na harmonizaciji zakonodaje s področja gozdnega reprodukcijskega materiala (GRM), ki ima kot izhodišče zakona zapisano ohranjanje GGV, v zasnovi raziskav s področja fiziologije in metod shranjevanja želoda doba in gradna, zasajen je bil mednarodni bukov provenienčni poskus in zaključen doktorat o va-

riabilnosti bukev.

V drugi fazi (2000-2004) se je Mreža za socialne listavce preimenovala v Mrežo za bukev in hraste zmernega pasu. V tem času so člani vseh mrež pripravili Tehnične smernice za ohranjanje in rabo GGV za več kot 20 vrst gozdnega drevja. V smernicah so zbrana priporočila, ki veljajo za vse sodelujoče države, a potrebujejo dopolnitve na nivoju posameznih držav. V tem času so nastali tudi skupni akcijski načrti za delitev odgovornosti za ohranjanje GGV na področju Evrope. V Sloveniji smo pripravili strokovne osnove za zakon in podzakonske akte za področje GRM, zasnovane na zahtevah evropske direktive in izmenjave izkušenj v okviru EUFORGEN. Zaključen je bil doktorat o razvoju metod shranjevanja želoda in razvit program za analizo vrst in križancev doba in gradna na osnovi analiz morfometrije listov.

Na osnovi resolucije o ohranjanju gozdne biodiverzitete na ministrski konferenci o varstvu gozdov na Dunaju leta 2003, je tudi EUFORGEN v tretji fazi (2005-2009) v aktivnosti vključil izvedbeno raven ohranjanja GGV v okviru trajnostnega gospodarjenja z gozdovi. Poleg treh vrstno-zasnovanih mrež (mreža, ki obravnava večinske vrste listavcev, se je preimenovala v Mrežo za sestojne listavce) je bila zasnovana tudi Mreža za gozdnogospodarsko načrtovanje. Organizirano je bilo širše posvetovanje o klimatskih spremembah in ohranjanju GGV, v okviru projekta EUFGIS so bili pri-

pravljene minimalni kriteriji za gozdne genske rezervate posameznih vrst. Pripravljen je bil pregled sinonimov poimenovanja ca 300 vrst hrastov v Evropi, slovenski sodelavci Mreže za sestojne listavce smo vodili pripravo pregleda kriterijev za razmejitev provenienčnih območij v Evropi in priporočil za rabo GRM.

V četrti fazi (2010-2014) je poudarek na prenosu znanj o pomenu genetske pestrosti za ohranjanje prilagoditvenega potenciala vrst v spreminjajočem se okolju, pomena rabe kvalitetnega GRM, vključevanju ohranitvenih strategij v gozdnogospodarsko načrtovanje, ter nekaj s klimatskimi spremembami povezanih prioritet: i) zaradi klimatskih sprememb se utegnejo spremeniti meje provenienčnih območij, zato bo potrebno razviti smernice za strokovno rabo in prenos GRM; ii) razviti bo potrebno znanja v podporo gozdnogospodarskemu načrtovanju in gojenju gozdov na način, ki omogoča ohranjanje prilagoditvenega potenciala gozdov. Večja podpora bo potrebna tudi raziskavam in ohranjanju marginalnih populacij večinskih in manjšinskih vrst, ki so najbolj ranljive zaradi grozečih klimatskih sprememb. Nadaljujemo pa tudi z razvojem strategij ohranjanja GGV, z analizo dinamičnih enot varovanja, ki so vključene v bazo EUFGIS, in razvojem skupnih strategij in aktivnosti.

Hojka Kraigher, nacionalna koordinatorka EUFORGEN, predstavnica Mreže za sestojne listavce